

11. évfolyam (emelt szintű képzés)

A XXI. század elején egyre fontosabbá válik a közoktatásban is a tehetséggondozás. A gimnáziumi történelemtanítás speciális célja lehet a hatékony nemzeti tehetségfejlesztés: az átlag feletti általános képességek, az átlagot meghaladó speciális képességek fejlesztése, a kreativitás és a feladat iránti elkötelezettség növelése.

A gimnáziumi történelmi tanulmányoknak jelentős szerepük van számos pozitív személyiségjegy kifejlesztésében, tudatosításában. A történelmi múlt ismerete, a történelmi eseményekben részt vevők tetteinek, döntéseik és cselekedeteik motívumainak megértése segíti az elvont gondolkodás fejlődését, fejleszti az anyanyelvi képességet, a memóriát, a hatékony információfeldolgozási stratégiák kialakítását. A múltból a jelenbe vezető utak feltárása segít a jelenkor politikai, gazdasági, társadalmi jelenségeinek megértésében, a tehetséges tanulók problémaérzékenységének fejlesztésében, a történelmi összefüggések megértésében.

A történelem tantárgyi tehetséggondozás kerettanterve feladata az ismeretek és az elsajátítási folyamat tananyagban túllépő kiszélesítése, újszerű tartalmak közvetítése, az érdeklődés kihasználása és fejlesztése. Rugalmas, sokféle képességterületet átfogó programra van szükség, amely fejleszti az átlag feletti képességeket, a magas szintű, elvont gondolkodást, a fogalomalkotást és a kombinációkészséget, az időbeli és térbeli viszonyok látását, a kritikus, elemző gondolkodást.

Kiemelt cél, hogy az érdeklődő, kitartó, önállóan gondolkodó, ötletgazdag, versenyszellemmel rendelkező tanuló sikeres legyen a felsőoktatásban. Ehhez a történelem és a társadalmi ismeretek elsajátításában olyan körülményeket kell teremtenünk, ahol a tudás megszerzésének módja örömet jelent a diákok számára. A történelem, a társadalom megismerésében növekvő szerepet kell kapnia a média és a digitális ismerethordozók eszközeinek, hogy a diákok tudása ne szűküljön le a történelmi tények ismeretére, hanem mindez problémaérzékenységgel, a tudás bővítésének igényével, az önálló tanulási, tájékozódási módszerek ismeretével is járjon együtt. Így alakulhat ki a tanulónak az iskolai tanulmányokon túlmutató pozitív viszonya a társadalomtudományokhoz. A történelem eseményei és a személyiségek tettei, a művelődés- és életmódtörténet megismertetése közben mód nyílik az egyes korokban érvényesülő értékrendek vizsgálatára, az erkölcsi kategóriák változásának bemutatására is.

A múlt sorskérdéseiben mai életünk problémái is megjelenhetnek. Elemzésük, megértésük megerősítheti a tehetséges egyént a nemzetért, a társadalomért, a kisebb közösségekért, az önmagáért vállalt felelős magatartásában. Mindennek feltétele a kritikai szemléletmód, az elemzőképesség, a független gondolkodás fejlesztése, melynek segítségével láthatóvá és értékelhetővé válnak a jelen és a múlt alternatívái.

A képzés konkrét célja, hogy a résztvevők a 12. évfolyam befejezése után képesek legyenek a tanult módszerek és képességek segítségével a lehető legjobb eredményt produkálni az emelt szintű történelem érettségi vizsga mindkét (írásbeli, szóbeli) részén.

Az emelt szintű érettségi vizsga egyszerű, rövid választ igénylőfeladatainak megoldásához szükséges részletes követelményeket a történelem kerettanterveknek az évszámokra, személyekre, topográfiára és fogalmakra vonatkozó részei tartalmazzák.

Az emelt szintű érettségi vizsga írásbeli részének szöveges (kifejtendő) feladatai és szóbeli tételei megoldásához szükséges nevek, fogalmak stb. körét a kerettantervek és a vizsgakövetelmények az adott témaköröknél példák segítségével jelzik.

Az órakeret beosztása

Tematikai egység címe	Órakeret
<i>Az ókor kultúrája</i>	8
<i>A középkor</i>	10
<i>A középkori magyar állam megteremtése és virágkora</i>	8
<i>Szellemi, társadalmi és politikai változások az újkorban</i>	6
<i>Magyarország a Habsburg Birodalomban</i>	10
<i>A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora</i>	8
<i>A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon</i>	10
<i>Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret</i>	12
<i>Éves óraszám</i>	72

Témák

Az ókor kultúrája

Témák	Követelmények
1.1. Vallás és kultúra az ókori Keleten	<i>Egy folyam menti civilizáció jellemzői (pl. Egyiptom, Kína). Az egyistenhit a zsidó vallásban.</i>
1.2. A demokrácia kialakulása Athénban	<i>Az athéni demokrácia kialakulásának folyamata. A spártai állam</i>
1.3. A római köztársaság virágkora és válsága, az egyeduralkodó kialakulása	<i>Augustus principátusának jellemzővonásai</i>
1.4. Az antik hitvilág, művészet, tudomány	<i>A görög tudomány egyes területeinek egy-egy alkotója (történetírás, természettudományok, filozófia). A római történetírás egy-egy jelentős alkotója (pl. Livius, Tacitus).</i>
1.5. A kereszténység kialakulása és elterjedése	<i>A kereszténység történetének néhány állomása az ókorban (pl. páli fordulat, üldöztetés, milánói ediktum, niceai zsinat).</i>
1.6. A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása	<i>A népvándorlás legfontosabb mozzanatainak és résztvevőinek ismerete, térbeli elhelyezése (pl. germánok, hunok).</i>

A középkor

Témák	Követelmények
2.1. A feudális társadalmi és gazdasági rend jellemzői	<i>A Frank Birodalom történetének főbb állomásai (pl. Poitiers, Verdun).</i>
2.2. A nyugati és keleti kereszténység	<i>A legfontosabb szerzetesrendek jellemzői (pl. bencések, ferencesek). Az ortodox és a nyugati kereszténység főbb jellemzői (pl. önálló nemzeti egyházak, eltérő liturgia és egyházművészet).</i>
2.3. Az iszlám vallás és az arab világ; a	<i>Az arab hódítás, az iszlám elterjesztésének fontosabb szakaszai (pl. 635 Damaszkusz, 732 Poitiers).</i>

világvallások elterjedése	
2.4. A középkori városok	<i>A középkori céhes ipar bemutatása.</i>
2.5. Egyházi és világi kultúra a középkorban	<i>Híres egyetemek Nyugat- és Közép-Európában (pl. Párizs, Oxford, Prága), az egyetemi oktatás jellemzői, a skolasztika (Aquinói Szent Tamás).</i>
2.6. A humanizmus és a reneszánsz Itáliában	<i>A humanizmus és a reneszánsz jellemzői (pl. emberközpontúság, antik embereszmény) és fontosabb itáliai képviselői (pl. Petrarca, Machiavelli és Raffaello).</i>
2.7. Az angol és a francia rendi állam működése	<i>A rendi állam kialakulása és működése Angliában és Franciaországban.</i>
2.8. Az Oszmán Birodalom terjeszkedése	<i>Az Oszmán Birodalom jellemzővonásai és társadalmi háttere (pl. szolgálati birtok, szpáhi, gyermekadó, janicsár).</i>

A középkori magyar állam megteremtése és virágkora

Témák	Követelmények
3.1. A magyar nép őstörténete és vándorlása	<i>A vándorló magyarság képe a korabeli forrásokban (pl. arab és bizánci források). Eltérőtudományos elképzelések a magyar őstörténettel kapcsolatban (pl. eredet, őshaza).</i>
3.2. A honfoglalástól az államalapításig	<i>A kalandozó magyarok képe a korabeli forrásokban. Szent István törvényalkotó tevékenysége</i>
3.3. Az Árpád-kor	<i>Az új rend megszilárdulása Szent László és Könyves Kálmán idején.</i>
3.4. Társadalmi és gazdasági változások Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond idején	<i>Nagy Lajos törvényei és az Anjou-kori társadalom. Zsigmond király külpolitikája (pl. a nyugati egyházszakadás megszüntetése, a huszita kérdés kezelése, oszmánok elleni védekezés).</i>
3.5. A Hunyadiak	<i>Mátyás király bel- és külpolitikája.</i>
3.6. Kultúra és művelődés	<i>Mátyás király és a reneszánsz.</i>

Szellemi, társadalmi és politikai változások az újkorban

Témák	Követelmények
4.1. A nagy földrajzi felfedezések és következményei	<i>A kapitalista világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei, a legfőbb társadalmi és gazdasági folyamatok a XVI-XVII. században Nyugat-Európában.</i>

4.2. Reformáció és katolikus megújulás	<i>Nagyhatalmi konfliktusok és vallási ellentétek a koraiújkori Európában (pl. francia-Habsburg vetélkedés, harmincéves háború).</i>
4.3. A kontinentális abszolutizmus és a parlamentáris monarchia megszületése Angliában	<i>Az angolszász kapitalizálódás, a polgári fejlődés és a mindennapi élet a kora újkori Angliában Nagyhatalmi erőviszonyok, az európai egyensúly a XVIII. században.</i>
4.4. A tudományos világnézet átalakulása, a felvilágosodás	<i>Az új világszemlélet kialakulása (pl. racionalizmus), az újkori természettudományok (pl. mechanika, newtoni fizika) és társadalomtudományok (pl. társadalmi szerződés, államelmélet) kibontakozása</i>

Magyarország a Habsburg Birodalomban

Témák	Követelmények
5.1. A mohácsi csata és az ország három részre szakadása	<i>Összetartó és elválasztó erők a három országrészben (pl. törökök elleni védekezés, gazdaság, vallás). A rendi és vallási törekvések összekapcsolódása a Bocskai-féle szabadságharcban.</i>
5.2. Az Erdélyi Fejedelemség virágkora	<i>Bethlen Gábor kül- és belpolitikája.</i>
5.3. A török kiűzése és a Rákóczi szabadságharc	<i>A török kiűzésének kérdései és Zrínyi Miklós. A spanyol örökösödési háború és a Rákóczi szabadságharc</i>
5.4. Magyarország a XVIII. századi Habsburg Birodalomban	<i>Az udvar és a rendek viszonyának alakulása.</i>
5.5. Művelődés, egyházak, iskolák	<i>Az állami oktatáspolitikai főbb intézkedései.</i>

A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora

Témák	Követelmények
6.1. A francia polgári forradalom politikai irányzatai, az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata	<i>A főbb irányzatok (pl. alkotmányos monarchisták, girondiak), valamint képviselőik társadalmi és politikai elképzeléseinek összehasonlítása. A jakobinus diktatúra.</i>
6.2. A napóleoni háborúk és a Szent Szövetség Európája	<i>A napóleoni háborúk fordulópontjai (pl. Moszkva, Lipcse). A nagyhatalmi együttműködés céljai és rendszere a bécsi kongresszus nyomán.</i>
6.4. Az ipari forradalom és következményei	<i>Az ipari forradalom eredményeinek (pl. városiasodás, demográfiai robbanás) kibontakozása és egymásra hatása.</i>
6.5. Nagyhatalmak és katonai-politikai szövetségek a századfordulón	<i>A szövetségi rendszerek kialakulásának okai az elsővilágháború előtt. Gyarmatok és gyarmattartók a századfordulón.</i>
6.6. Tudományos, technikai felfedezések, újítások és következményeik	<i>Az ipari forradalom legfontosabb találmányainak és felfedezőinek bemutatása (pl. Benz, Edison, a robbanómotor, telefon). A tudományos és technikai fejlődés hatása a társadalomra, a gondolkodásra, az életmódra és a környezetre.</i>

A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon

Témák	Követelmények
7.1. A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései	<i>A rendi országgyűlés és a megerősödés működése. A gazdasági átalakulás jellemzése és elemzése. A magyar társadalom rétegződése és életformái.</i>
7.2. A reformkori művelődés, kultúra	<i>A nemzeti érzés megerősödése a magyarság és a nemzetiségek körében.</i>
7.3. A polgári forradalom	<i>A német, az olasz és ausztriai mozgalmak hatása a magyar szabadságharcra. Nemzetiségi törekvések a Habsburg birodalomban.</i>
7.4. A szabadságharc	<i>Ausztria és Magyarország közjogi viszonyának alakulása. Nagyhatalmi elképzelések Közép-Európa szerepéről.</i>
7.5. A kiegyezés előzményei és megszületése	<i>A kiegyezés alternatívái, a kiegyezéshez fűződőviták (pl. dunai konföderáció, Kasszandra levél).</i>
7.6. Gazdasági	<i>A polgári állam kiépülése Magyarországon</i>

eredmények és társadalmi változások a dualizmus korában	<i>(pl. közigazgatás, közegészségügy, iskolahálózat). Magyar nemzetiségi politika és nemzetiségi törekvések. A környezet átalakításának következményei (pl. vasútépítés, városfejlődés, iparosítás).</i>
7.7. Az életmód, a tudományos és művészeti élet fejlődése	<i>A tömegkultúra néhány jelensége Magyarországon (pl. divat, szórakozás, sport, sajtó)</i>

A tanulók évközi értékelése:

- folyamatos számonkérés a tanítási órákon szóban, írásban ellenőrzés céljából;
- önálló feladatlapokkal a tanulói tudásszint ellenőrzése;
- próbaérettségi feladatlappal a végzős évfolyam tudásának, képességeinek mérése;

Kimeneti követelmények:

A tanulók legyenek képesek a források és a tankönyvi szöveg kritikus elemzésére, a szakirodalmi szövegek megállapításainak értelmezésére, összefüggéseik felismerésére. Tudjanak jól felépített, szabadon előadott feleletet tartani történelmi témákról. Tudjanak ábrákat, térképeket és egyéb ismert és új ismerethordozókat értelmezni élőszóban, rövid fölkészülés után. Tudjanak méréseket és becsléseket készíteni a térképen önállóan (lakosságszám, népsűrűség, gazdasági fejlettség). Tudják a térképen ábrázolt jelenségeket beépíteni szóbeli és írásbeli feladatok megoldásába.